

พินิจจากสลับ

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “เราไม่สามารถควบคุมความรู้สึกของจิตได้เลยหรือเจ้าคะ”

กราบนมัสการหลวงพ่อบุญได้รู้จักผู้ชายคนหนึ่ง และเมื่อกลับมา จิตก็เอาแต่คิดถึงเขา เป็นทุกข์มาก แต่บุญได้ตั้งจิตว่าจะไม่ผิดศีลข้อ ๓ เด็ดขาด และห้ามจิตไม่ให้คิดถึง จึงสั่งสอนจิต แต่จิตก็ไม่เชื่อ หนูนั่งกรรมฐานด้วยความฟุ้งซ่านอยู่หลายวัน แต่พอตื่นมาในเช้าวันหนึ่ง หนูก็พบว่า จิตหนูเป็นปกติ ไม่ทุกข์แล้ว ไม่ได้คิดถึงเขาอีกแล้ว หนูได้ทดสอบจิตในวันต่อๆ มาโดยคิดถึงเขา แต่จิตก็เป็นปกติ ไม่มีทุกข์แล้ว ถัดมากลับรู้สึกสลดว่า กายเราก็คควบคุมไม่ได้ ไม่ให้แก่ ไม่ให้เจ็บ แล้วจิตเราก็คควบคุมไม่ได้อีก แล้วเราคืออะไร ร้องไห้มากมาย ขอถามหลวงพ่อบุญว่า เราไม่สามารถควบคุมความรู้สึกของจิตได้เลยหรือเจ้าคะ

ตอบ : ควบคุมไม่ได้ ถ้าไม่ได้ฝึกหัด ควบคุมไม่ได้ ควบคุมไม่ได้ มันควบคุมไม่ได้ เพราะว่า เราเกิดมา ทั้งๆ ที่จิตเป็นของเรา เราเป็นเจ้าของ ถ้ามีสตินะ เราเป็นเจ้าของ แต่ถ้าเราขาดสตินะ มันไปหมดเลย ถ้าขาดสติ

คำว่า “ขาดสติ” พอขาดสติ เวลามันกระทบ มันเป็นเวรกรรม นี่เป็นเวรกรรม เห็นไหม “หนูไปรู้จักผู้ชายคนหนึ่ง แล้วกลับมาคิดแต่ถึงเขา คิดแต่ถึงเขา” ใ้ตรงนี้สำคัญ เราไปเจอกัน เราแค้ไปเจอกัน แล้วก็แยกจากกันไป ใ้คนคนหนึ่งก็ไม่ได้คิดอะไรนะ อีกคนหนึ่งเอาไปคิด อู้ฮู! คิดแล้วคิดเล่าๆ ทุกข์จะเป็นจะตาย ทำไมเป็นอย่างนั้นนะ

สองคนไปเจอกัน แล้วก็แยกจากกันไป “หนูไปเจอผู้ชายคนหนึ่ง เวลาเจอเขาแล้วกลับมาคิดแต่ถึงเขา เป็นทุกข์มาก” แล้วเขาไม่รู้ใหม่ว่าเราคิดถึงเขา เขารู้หรือเปล่า เขาไม่รู้

เรื่องเลยนะ แต่เรา จิตใจของเรา เห็นใหม่ นี่มันเรื่องเวรเรื่องกรรม เวลามันเข้มข้น เวลา มันเจือจาง

เวลามันเข้มข้น เวลาไปเจออะไรมันสะเทือนทันทีเลย แต่ถ้ามันเจือจางนะ เห็น แล้วก็ห่างๆ ห่างๆ แต่ถ้ามันเข้มข้นของใครนะ พอไปเจอ ช็อตเลย เขาเรียกโรคฟ้าผ่า บึง! มันผ่ากลางอกเลย แล้วทำอย่างไร

ถ้าทำอย่างไรนะ เวลาพระเจ้าไปเจออย่างนี้ กรณีนี้มันกรณีที่หลวงปู่มั่น ใน ประวัติหลวงปู่มั่นไง เวลาที่ลูกศิษย์ไปหาท่านที่มูเซอ มันเป็นเรื่องเวรเรื่องกรรม หลวงปู่ มั่นรู้แล้ว รู้แล้วก็ห้ามไว้ เพราะไปอยู่ในป่าในเขา มันเป็นลำธาร เป็นพวกน้ำตก เป็นลำ ธาร แล้วพระเจ้าไปอยู่ป่าก็ไปอาศัยตรงนั้นเป็นที่อาบน้ำ เวลาไปอาบน้ำ ไปเอาน้ำนั้นมาใช้

แล้วทีนี้ถึงเวลาพวกชาวเขา เขาก็ไปทำไร่ไถนากลับมา เขาก็เดินผ่านมาทางนั้น เขาก็ใช้น้ำนั้น เพราะเขาอยู่ป่าอยู่เขา ไปเจอเขาคนเดียว เจออย่างนี้ เห็นหน้ากันหน เดียว ใ้โฮ! มันช็อตเลย

แล้วหลวงปู่มั่นก็รู้ไง พอหลวงปู่มั่นรู้ บอกว่าพຸ່งนี้เข้าไม่ต้องไปบิณฑบาตนะ เพราะบิณฑบาตเข้าไปในหมู่บ้านต้องไปเจอเขา ถ้าไปก็ไปเจอซ้ำสอง ไปเจอดอกที่สอง บอกไม่ต้องไปนะ ไม่ต้องไปบิณฑบาตนะ หมู่คณะจะพาบิณฑบาตมาเลี้ยงเอง

แล้วพออย่างนั้น กรณีหลวงปู่มั่นท่านไม่เคยทำกับใครอย่างนั้น พอไปทำอย่าง นั้น พระก็คิดไปคนละเรื่องเลย พระก็คิดว่าพระองค์นี้ต้องภาวนาดีมาก หลวงปู่มั่นเลย ไม่ให้ไปบิณฑบาต ให้ภาวนา พระพอบิณฑบาตกลับมา ฉันทเสร็จแล้วก็ไปหาพระองค์นี้

บอกไม่ใช่หรือก จะตายอยู่แล้ว ไปเจอสาว รักเกือบเป็นเกือบตาย รักหัวปักหัว ป่า รักจะเป็นจะตายเลยละ ทีนี้ถ้าไปแล้วมันซ้ำใช้ใหม่

ทีนี้หลวงปู่มั่นเห็นว่ามันเป็นอาการหนัก ถ้าเป็นอาการหนักแล้ว ท่านถึงบอกว่า อย่างนั้นให้ออกจากป่าไป คือให้กลับไปทางอื่น แยกไป พอลบไปทางอื่น แยกไป นี่ หลวงตาท่านมาพูด ท่านบอกว่ามันเป็นเรื่องแปลก เรื่องเวรเรื่องกรรมเป็นเรื่องมหัศจรรย์ มาก เพราะธรรมดาเนี่ยะ ชาวเขา ผู้ชายเขาจะอิสระมาก แต่ผู้หญิงเขาจะดูแลของเขา ฉะนั้น ผู้หญิงจะไม่ค่อยได้ออกจากหมู่บ้าน เขาจะไม่ได้ไปไหนหรือ

วันนั้นให้พระองค์นี้ออกไป ให้ออกไป พอติบังเอิญผู้หญิงคนนั้นก็ออกจากหมู่บ้านไป มันเป็นเรื่องเหตุที่มันผิดปกติมาก มันผิดปกติที่ผู้หญิงเขาไม่ค่อยให้ไปไหน เขาจะอยู่ในหมู่บ้านของเขา เขาจะดูแลกัน เขาจะถืออย่างนั้น ทำไมเขาต้องออกไปอีก

เขาออกไปหมู่บ้านบนเขาไซ้ใหม่ ก็มาเชิงเขา พระที่หลวงปู่มันให้กลับไปที่ไปเจอกัน สึกเลย ไปเลย นี่ไปเจอกันคนเดียว ถ้าไปเจอกันคนเดียวนะ เราบอกว่าเรื่องนี้เรื่องเวรเรื่องกรรม พอเรื่องเวรเรื่องกรรม เรื่องเวรเรื่องกรรมหนึ่งนะ เรื่องเวรเรื่องกรรมส่วนเรื่องเวรเรื่องกรรมนะ

นี่เราจะมาพูดให้เห็นว่า เวลาเราประพฤติปฏิบัติกัน กามราคะ สิ่งที่กามราคะ ดูลิ สัตว์ที่มันเกิดมันผสมพันธุ์ต่างๆ มันเรื่องกามทั้งนั้นนะ เรื่องกามราคะนะ วัตถุประสงค์ของรัก ของสวย ของดี นี่เขาเรียกวัตถุกาม คือเราอยากได้ วัตถุประสงค์ก็เป็นเรื่องหนึ่งนะ เรื่องกามราคะนะ ดูลิ สัตว์มันผสมพันธุ์ แล้วมนุษย์ละ มนุษย์ก็สืบพันธุ์ แล้วเวลาปฏิบัติไปนะ เวลาปฏิบัติไปอยู่คนเดียว จิตมันคิดเอง จิตมันคิดเอง มันเป็นไปได้ เรื่องอย่างนี้มันถึงว่า ไอ้โฮ! มันมหัศจรรย์มาก

ฉะนั้น เวลาปฏิบัตินะ คนเวลาปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติไปแล้ว ถ้าท่านผ่านตรงนี้ไป ไอ้โฮ! ล้มลุกคลุกคลานมาก ดูลิ เวลาหลวงตาท่านบอกว่าท่านพิจารณาอสุภะ เวลาท่านพิจารณาอสุภะ ท่านพิจารณาเวทนาก่อน พันมากก็เป็นพระโสดาบัน พอพิจารณารัฐขันธ์ พิจารณากาย เวลาจิตมันปล่อยหมด ธาตุ ๔ กายกับจิตแยกจากกัน เป็นสภิกาคามี เวลาท่านเข้าไปเจออสุภะ พอเข้าไปเจอ ไปเจออสุภะ กามราคะ ที่ว่าติด ๕ ปี แล้วออกมา ก็ไปเจออสุภะ พอเจออสุภะ สู้กับมันทั้งวันทั้งคืน อู้ฮู! สู้มันรุนแรงมาก

น้ำป่า เรื่องนี้เรื่องรุนแรงมาก รุนแรงมากเพราะอะไร เพราะมันจะถอนจากกามภพ คือถ้าใครผ่านตรงนี้ได้ปั๊บ จะไม่เกิดตั้งแต่เทวดามา ถ้าจิตมันจะเกิดอีกก็เกิดบนพรหมเท่านั้น เพราะพระอนาคามี พระอนาคามีไปเกิดบนพรหมแล้วก็สำเร็จไปเลย คือมันไม่มีกามใจ ฆันท์เดียวใจ เป็นพรหมใจ เป็นพรหมจรรย์ พรหมแท้มันอยู่ที่นั่นนะ

แต่ถ้ามันต่ำกว่านั้นมา มันมีเชื้อไข้อยู่ในใจ มันมีอวิชชา มันมีกามราคะฝังอยู่กับใจ แต่มันไม่รู้มันจะปะทุวันไหน วันที่ปะทุ ถ้ามันคุมได้ ถ้ามันคุมได้ก็เป็นประโยชน์ไป ถ้าคุมไม่ได้นะ คุมไม่ได้ พระก็สึกไปเลย แล้วโยมก็มีปัญหา

ถ้ามันเป็นแบบว่า คนยังไม่มีคู่ มันก็เป็นเรื่องปกติที่เราต้องมีคู่ใช่ไหม มีคู่คือว่าเรามีครอบครัว ทีนี้มันมีปัญหาไหม มันมีปัญหาที่ว่า “แต่หนูก็ตั้งใจว่าหนูจะไม่ยอมผิดศีลข้อ ๓ เด็ดขาด”

ไอ้ที่ว่าไม่ผิดศีลข้อ ๓ เด็ดขาด เราเป็นปุณฺณชนใช่ไหม เราเป็นปุณฺณชน ในเมื่อกามเราตัดขาดไม่ได้หรอก ถ้าเราตัดขาดไม่ได้ เราเป็นปุณฺณชน เราก็ถือศีล ๕ ศีล ๕ มีครอบครัวไม่ผิดนะ มีครอบครัวนี้ไม่ผิด เพราะอะไร เพราะอยู่ในศีล ๕ คู่ของเราไง ถ้าผิดผิด ไม่ใช่คู่ของเราไง ถ้าไม่ใช่คู่นี้ผิดศีล

ฉะนั้น ถ้าไม่ผิดข้อ ๓ แสดงว่าเรามีคู่อยู่แล้ว ไปเห็นเขาแล้วรู้ด้วยว่าเขามีคู่อยู่แล้ว เห็นไหม มันเจ็บสองชั้นไง ชั้นหนึ่ง พอเห็นผู้ชายคนนี้แล้ว แหม! มันผูกพันมาก เจ็บที่สอง “หนูจะไม่ยอมผิดศีลข้อ ๓ เด็ดขาด” เออ! แสดงว่ามีสัจจะ ศีลคุ้มครอง ถ้ามีศีลคุ้มครอง เราไม่ผิดศีลข้อ ๓ เด็ดขาด เพราะเรามีเจ้าของแล้ว เรามีเจ้าของแล้ว คำว่า “มีเจ้าของแล้ว” แม้แต่คนโสดก็มีเจ้าของแล้ว เพราะมีพ่อแม่ เพราะคนโสดก็มีพ่อแม่เหมือนกัน ถ้ามีพ่อแม่

เวลาเขาบอก ทางโลกเขาพูดไง วัยรุ่นมันมาบอก มันมาเถียงเรา มันบอกว่า ในเมื่อผู้หญิงกับผู้ชายเขาเต็มใจ มันไม่ผิดศีล มันไม่ผิดศีลหรอก เพราะผู้หญิงกับผู้ชายเขาสมยอมกัน ไม่มีใครหลอกหลวงใคร มันไม่ผิดศีล

เราก็ถามมันกลับเลย มันเกิดจากกระบอกไม้ไผ่หรือ ถ้ามันไม่เกิดจากกระบอกไม้ไผ่ ผิด ผิดเพราะอะไร ผิดเพราะเรามีพ่อแม่ ถ้ามีพ่อแม่ พ่อแม่รู้ พ่อแม่จะเสียใจไหม ถ้าพ่อแม่รู้แล้วเสียใจ เห็นไหม ฉะนั้น ถ้าจะไม่ให้พ่อแม่เสียใจ ทำอย่างไร ถ้าไม่ให้พ่อแม่เสียใจก็ไปสู้ออ ไปสู้ออ พ่อแม่เขาก็ยกให้ ถ้าพ่อแม่เขายกให้แล้ว ต่างคนพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายพร้อมใจกันยกให้ ถ้ายกให้มันก็ต้องตามศีลตามธรรม ถ้าถูกต้องตามศีลตามธรรม เออ! อย่างนี้ถึงจะไม่ผิดศีล

แต่ถ้าเอ็งบอกว่าเอ็งต่างคนต่างสมยอมกัน แต่เอ็งลักลอบ เอ็งลักลอบไม่ให้พ่อแม่รู้ ผิด ผิดศีล ทีนี้พอผิดศีล ฉะนั้น ถ้าผิดศีล ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้าเรามีศีลมีธรรม สังคมจะร่วมเย็นเป็นสุข

ฉะนั้น เราชื่นชมนะ ชื่นชมว่าเขาปฏิญาณตนว่าเขาจะไม่ยอมมิดศีลข้อ ๓ เด็ดขาด แล้วพยายามหักห้ามจิตของเราไว้

“สั่งสอนจิต แต่จิตมันก็ไม่เชื่อ ทุกข์มาก จิตมันไม่เชื่อ หนูต้องนั่งภาวนา หนูต้องนั่งกรรมฐานด้วยความฟุ้งซ่านอยู่หลายวัน ด้วยความฟุ้งซ่านอยู่หลายวัน”

ถ้ามันรั้งกันนะ กรณีนี้เวลาครูบาอาจารย์ของเราเวลาท่านเกิดปัญหาอย่างนี้บ๊อบ ท่านจะอดนอนผ่อนอาหารเลย สู้กับมัน เวลาอดนอนผ่อนอาหาร อดอาหาร เวลามันหิว ขึ้นมา รักเขาใหม่ รัก รัก ไม่ต้องกิน อ้าว! ถ้ารักมันสำคัญกว่า รัก ไม่กิน อดไป ๒ วัน ๓ วัน ๗ วัน ๘ วัน รักใหม่ อืม! ชักสงสัยแล้ว ก็ยังรักอยู่นะ แต่มันก็ยังพอทน ๑๐ วัน ๑๐ กว่าวันไป รักใหม่ โอ๊ย! ไม่ไหว จะตาย ไม่ไหว ไม่รักแล้ว อ้าว! ไม่รัก ออกมาฉันท้าว่า นี่ มันแก้ไขไฉน

เรื่องอย่างนี้ เรื่องครูบาอาจารย์ของเราท่านผ่านชีวิตของแต่ละองค์มา มันมีประสบการณ์มา ถ้ามีประสบการณ์มานะ แล้ววงกรรมฐาน หลวงตาท่านบอกว่าในวงกรรมฐานเป็นครอบครัวกรรมฐาน ครอบครัวกรรมฐานคือมีครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์แต่ละรุ่นๆ ท่านมีประสบการณ์สิ่งใดมันก็ตกผลึกอยู่ในวงกรรมฐานเรา แล้วถ้าใครมีปัญหาอย่างไร ก็อย่างนี้มันมีผลกระทบ

แล้วประสาเรานะ ถ้าเราเป็นพระบวชใหม่ เรามีครูบาอาจารย์ท่านมีประสบการณ์มาแล้ว เราอ่านตำรับตำรา อ่านประวัติท่านนะ อ่านแล้วมันเป็นคติธรรมใน คติธรรมให้เราระมัดระวัง

ใช่ ตอนนี้เก่งทั้งนั้นนะ มันยังไม่มีสิ่งอะไรมากระทบ อืม! ทำได้ ทำได้ทุกอย่าง เวลาศรมันปักอกเข้ามา ใ้อ้อ! ไปไม่เป็นเลย ถ้าไปไม่เป็นแล้วพยายาม พยายามเอาตัวรอดให้ได้ ถ้าพยายามเอาตัวรอด

เวลามันศรปักอกมันหน้ามีดเลยนะ เวลาเขาบอกว่าเวลาเขาต่อสู้อะไรหลายวัน เขาต่อสู้อันหลายวัน พอเขาหายทุกข์ไป พอต่อสู้อะไรหลายวันนะ “ต่อมาเช้าวันหนึ่ง หนู กลับพบว่าจิตหนูเป็นปกติๆ ไม่ทุกข์แล้ว ไม่ได้คิดถึงเขาอีกแล้ว หนูได้ทดสอบอยู่หลาย วันโดยคิดถึงเขา”

ทดสอบหลายวันโดยคิดถึงเขาด้วยนะ โดยคิดถึงเขาแล้วเอามาทดสอบๆ เออ! มันแปลกนะ มันแปลกว่า เวลาที่เราใช้กรรมฐานมันต้องมีปัญญา ถ้ามีปัญญาแล้ว มันจะใคร่ครวญว่า หนึ่งในเมื่อเขามีครอบครัวแล้ว ฉะนั้น เราไม่ผิดศีล เราไม่ไปทำอะไรกับเขา เราไม่ไปยุ่งกับเขา แต่หัวใจเราเรียกร้อง เราก็ใช้ปัญญาเตือนมันว่ามันผิดๆ

มีศีลมีธรรม กลิ่นของศีลของธรรมหอมทวนลมใจ ความดีของเราใจ เพราะเรายับยั้งได้ เพราะเรามีศีล เรามีรั้วกันไม่ให้จิตเรามันเป็นอิสระ ไม่ให้มันไปกว้านเอาทุจริตมาเป็นของมัน ถ้าใช้ปัญญาของมัน พอถึงที่สุดแล้วถ้ามันรู้เท่าทัน เวลามันวาง พอมันวางขึ้นไป มันวางแล้วเราไม่ทุกข์

“จิตกลับมาเป็นปกติ ไม่มีทุกข์แล้ว ถัดมาก็รู้สึกปลอด”

คำว่า “รู้สึกปลอด” เวลามาคิดเอง เวลามาคิดของเรา เขาว่าเวลาที่รักในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมันเศร้าใจ ร่างกายเราก็คุมไม่ได้ จิตใจของเราก็คุมไม่ได้ ไม่มีสิ่งใดคุมได้เลยหรือ นี่พอปัญญามันเกิดอย่างนี้ นี่เกิดธรรมสังเวช เขาบอกว่าน้ำตาแตกนะ ร้องให้ รำพึงรำพันเลย ร้องให้รำพึงรำพัน น้ำตาอย่างนี้ เห็นไหม

หลวงตาเวลาท่านพูดนะ ท่านบอกว่าเวลาท่านบรรลุธรรมขึ้นมา น้ำตาไหล ท่านบอกว่าน้ำตาแตกพราก น้ำตาแตกไหลพรากเลย น้ำตาอย่างนี้เขาบอกว่าน้ำตาล้างภพล้างชาติ ถ้าน้ำตามันเป็นน้ำตาที่คุณธรรม มันตื่นตันใจ มันเป็นคุณงามความดีอย่างนี้ น้ำตาอย่างนี้ไหลมาเกิด ไหลมาแล้วชำระล้างให้มันสะอาดใจ

แต่เวลาเราเจ็บช้ำน้ำใจ เรามีความทุกข์ความยาก แล้วความพินิจรำพัน ใช้น้ำตาอย่างนั้นนะน้ำตาความทุกข์ความยาก น้ำตาอย่างนั้นไม่มีประโยชน์อะไรเลย

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้นะ สัตว์ที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ สิ่งที่เราร้องไห้ เราเจ็บช้ำน้ำใจ ถ้าเก็บไว้ น้ำนั้นไม่ระเหยไป น้ำทะเลสู้ไม่ได้ เกิดมาแต่ละภพแต่ละชาติ ร้องไห้อย่างนี้มันร้องคร่ำครวญมาเยอะแล้ว ร้องแล้วร้องเล่า ร้องแล้วร้องเล่าไป

แต่ถ้ามันมีสติมีปัญญาขึ้นมา ถ้ามันน้ำตาไหลพรากเลย ถ้ามันน้ำตาที่มันชำระล้าง น้ำตาที่เป็นความสะอาดบริสุทธิ์อย่างนี้มันเป็นประโยชน์ น้ำตาอย่างนี้ให้มันไหล

มาเกิด ถ้ามันรู้จริงนะ ถ้ามันกระเทือนหัวใจ ถ้ามันรู้จริง ให้มันไหลมา ให้มันไหลมาเลย เพราะมันพินิจเราขึ้นมาไง มันพินิจเรา

ที่เขาบอกว่า เวลามาพิจารณาแล้ว จิตมันเป็นได้หลากหลายนัก

เป็นได้หลากหลายจริงๆ เวลาสิ่งที่เราไปพบเขา เราไปพบเขา มันมาจากไหนล่ะ ไม่รู้ตัวเลย เวลาไม่รู้ตัวเลย เวลาจิตมันไปแล้ว มันไปยึดแล้ว มันไปชอบเขาแล้ว ถ้ามันไปชอบเขาแล้ว คิดถึงเขาที่ไรแล้วมีความทุกข์ความยากเพราะมันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นสิ่งที่จะให้มันเป็นจริงขึ้นมามันเป็นไปไม่ได้ ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ มันก็ยังมีสติปัญญา

คนเราเวลาสร้างบุญสร้างกุศลมามันมีสติมีปัญญานะ มันยับยั้งตัวเองได้บ้างนะ ถ้าไม่มีสติปัญญามา เราสังเกตได้ไหม เวลาเราไปตามสี่แยก ไปดูคนบ้าสิ เราไปหัวหิน เจอตั้งหลายคน มันหอบมานะ โอ๊ย! มันตบ มันมีเล่นของมันไป

เวลาเขาขาดสติ จิตเขาก็มีอยู่อย่างนั้นนะ แต่เหมือนคนขาดสติ ถึงกับคนเป็นบ้า ชีวิตทั้งชีวิตเลย มันเดินอยู่กลางถนนอย่างนั้นนะ เวลามันขาดสติมันเป็นแบบนี้ ถ้าเราดูว่าเวลาคนบ้า เวลาเขาขาดสติ จนขนาดเสียสติไปเลย จิตก็เป็นอย่างนั้นนะ แต่เขาควบคุมตัวเขาเองไม่ได้

แต่ถ้าคนเรา เราได้สร้างบุญกุศลมา สิ่งใดที่มันเป็นความผิดสิ่งใด เรายับยั้งของเรา เรายับยั้งของเรา เรามีศีลมีธรรม นี่รั้วกันไม่ให้จิตมันออกไป ถ้าไม่ให้จิตมันออกไป เรายักษาไว้ ทุกข์ใหม่ ทุกข์ ทุกข์มาก นี่เวลามันทุกข์มาก แต่ถ้าเราปล่อยไปละ มันสร้างแต่อกุศล สร้างแต่ความผิดพลาด สร้างแต่ความบาดหมาง แม้แต่ถ้าเราไปทำผิดนะ มันสามารถจะลงข่าวหน้าหนึ่งได้เลยละ เราไปทำอะไรที่ผิดพลาดลงข่าว มันเสียชื่อ เสียเสียง เสียทุกอย่างเลย กับไอ้ความคิดวูบเดียวที่มันลากเราไป นี่มันเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้น ถ้าเรามีศีลขึ้นมา มันทำของมันได้ ถ้าทำของมันได้ เราบอกว่า เวลาจิตขาดสติ เวลาอารมณ์มันรุนแรง เหมือนกับคนหลับไหลไปกับกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก ถ้ามีสติขึ้นมา มันพินิจ พินิจมาจากสลบไสล ถ้าพินิจมาจากสลบไสล พินิจขึ้นมาแล้วได้สติด้วย แล้วยังคิดได้ด้วย แล้วคิดได้ด้วย ถ้าคิดได้ด้วย ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมะย่อมคุ้มครอง ถ้ามันคุ้มครอง มันก็พินิจเรา พินิจเรามาให้เรากลับมา ถ้าเรากลับมาแล้ว เห็นไหม

สิ่งที่ทางโลกไว้ ถ้าโดยธรรมชาติ โดยข้อเท็จจริง มนุษย์เกิดมาต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัย ต้องมีปัจจัย ๔ ที่นี้มนุษย์มีปัจจัย ๔ แล้ว สัตว์มนุษย์ มนุษย์ต้องมีครอบครัว ถ้ามีครอบครัว ถ้ามีครอบครัว มันก็เป็นอยู่ทางโลก ก็ต้องมีศีลมีธรรม

แต่ถ้าเราเสียสละ เสียสละสถานะ เสียสละสิทธิทางโลกมาบวช มาประพฤติปฏิบัติ เราถือพรหมจรรย์ ถ้าเราถือพรหมจรรย์ ชีวิตเหมือนกัน แต่เราชีวิตประพฤติพรหมจรรย์

ดูพระเราสิ พระเราเวลาบวชขึ้นมา ยกเข้าหมู่มา นี่เป็นพระแล้ว เป็นพระประกาศตนเลยว่าเป็นนักบวช เป็นพระ นี่สังฆมเถียง สังฆม ปัจจัยเครื่องอาศัย บิณฑบาตด้วยปลีแข่งเถียงด้วยสังฆม แต่สังฆมจะพุดนะ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

อุบาสก อุบาสิกา เขารู้อยู่แล้วว่าศีลธรรมคืออะไร มันตรวจสอบกัน

ปลาอยู่ในน้ำ ถ้าน้ำดี น้ำสะอาด น้ำดี ปลาก็สดชื่น ปลาแข็งแรง ถ้าน้ำไม่ดี น้ำไม่บริสุทธิ์ ปลาก็อืดอืด มันตรวจสอบกันไง ระหว่างปลากับน้ำ ระหว่างภิกษุ ภิกษุณี กับอุบาสก อุบาสิกา อุบาสก อุบาสิกาต้องการบุญกุศล เขาก็ทำบุญกุศลของเขา เขาก็ดูแลของเขา

ภิกษุ ภิกษุณี นี่ปลา ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติความเป็นจริง ถ้ามันทำความจริงมันก็เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์กับตัวเอง ถ้าศีลธรรมมันดี ถ้าศีลธรรมมันดี ยับยั้งได้หมด ถ้ายับยั้งได้หมด ฉะนั้น เวลาศีลธรรมมันดี เวลาที่วาจิตมันเป็นได้หลากหลายนักๆ หลวงปู่มั่นท่านเป็นมาแล้ว หลวงปู่มั่นท่านเป็นมาแล้ว กว่าท่านจะเป็นมาแล้ว หลวงปู่มั่นท่านต้องพยายามขวนขวายของท่าน ท่านพยายามเอาใจของท่านให้พ้นไปให้ได้ ท่านถึงเป็นคนพุดเองว่าจิตนี้มันร้ายนัก เวลาดี ดีได้มหาศาลเลย เวลามันร้าย มันก็ร้ายได้มหาศาลเลย

แล้วเวลาคนปฏิบัติ เราเป็นผู้ปฏิบัติใหม่ เราได้แต่ทฤษฎี เราก็ว่าเป็นอย่างนั้นๆ นะ เวลาเป็นจริงๆ งงนะ เป็นจริง เราไม่รู้ว่ามันเป็นอย่างไร แล้วจะแก้อย่างไร ถ้าจะแก้อย่างไร เวลาแก้ก็ไปแก้ที่จิต เห็นไหม

ดูสิ เวลาคนมาถาม อยากจะฆ่ากิเลส อยากจะชำระกิเลส

แม้แต่ทางแพทย์นะ เจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเขาให้ยา เขาให้ยาทางเคมี มันจะไปกำจัดกัน อันนั้นมันเป็นทางเคมี เวลาให้ยา เวลารักษา

ไอ้เนี่ยมันเป็นนามธรรม มันเป็นความรู้สึก มันเป็นเรื่องของใจ แล้วมันเป็นกิเลส คำว่า “กิเลส” มันมีของมันอยู่แล้ว มันละเอียดอยู่แล้ว มันนอนเนื่องมากับความคิด แล้วเวลามันออกมา เวลาออกมา มันก็อาศัย อาศัยกาย อาศัยเวทนา อาศัยจิต อาศัยธรรม เป็นเครื่องมือหากินของมัน เวลามันออกมา เวลาเราจะสู้กับมัน ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า เราจะฆ่ากิเลส แต่เราต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา

“อ้าว! ก็ฆ่ากิเลส ทำไมต้องมาศีล มีสมาธิ มีปัญญาละ” นี่คนมันคิด คิดอย่างนั้นนะ เวลาโลกคิดอย่างนั้นไง ก็เลยบอกว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เขาก็เลยมีปัญญาเลย ใช้ปัญญากันไปเลย เป็นวิปัสสนากันไปเลย ไอ้สมณะมันเป็นสมณะ มันไม่ใช่ใช้ปัญญา

ไอ้สมณะนี้แหละมันจะเอาตัวรอด ไอ้สมณะนี้แหละจะเป็นความจริง ความจริงเพราะอะไร ความจริงเพราะถ้าเราไม่มีสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ดูสิ จิตเวียนว่ายตายเกิด

เวลาเขาบอก “หนูได้ไปรู้จักผู้ชายคนหนึ่ง”

ใครเป็นคนพาไปละ ใครเป็นคนพาไป

ภพชาติ เห็นไหม จิตใจของเรา ร่างกายของเรา จิตใจมันพาไป นี่ก็เหมือนกัน เวลามันพาไปมันพาไปรู้จักเขา รู้จักเขาแล้วมันกระทบกระทั่งเอ็งกันมา ฉะนั้น เวลากระทบกระทั่งเอ็งกันมา กระทั่งเอ็งที่ไหน มันกระทบกระทั่งเอ็งที่ใจ

นี่เวลาเราไปรู้จักเขาคนหนึ่ง ร่างกายเรารู้จักเขา ถ้าร่างกายรู้จักเขา ไทโรศัพท์คุยกันอะไรกัน มันรู้จักเขา เวลาจิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม ใครเป็นคนเกิด จิตมันพาเกิด ตัวจิตเป็นคนพาเกิด ตัวจิตนี้ตัวเกิด ตัวจิต ตัวเกิดในวัฏฏะ แล้วเวลาจะชำระล้างมัน ไปชำระล้างที่ไหนละ มันก็ต้อง

กลับมาชำระล้างที่จิตใจใหม่ มันต้องทำความสะอาดของใจเข้ามาใช้ใหม่ กลับมาที่จิตนั้น ถ้าจิตมันสงบเข้ามาแล้ว มันเป็นความจริงแล้ว นี่มันจะชำระล้างได้

แต่ไม่ใช่ เวลาทางโลกที่เขาคิดกันๆ มันเป็นสัญญา รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่เป็นนามธรรม แล้วก็ธาตุ ๔ ธาตุ ๔ ก็คือกาย กายกับใจ เวลากายกับใจ ใจ มันโดนขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ ไม่ใช่กิเลส แต่มันมีกิเลสอยู่ที่ใจ อยู่ที่อวิชชา

ที่นี้อวิชชา เวลาพลังงาน พลังงานออกไปที่ขันธ์ ๕ ขันธ์ ๕ มันเป็นกิเลสทั้งนั้น มันเป็นกิเลสทั้งนั้น ขันธ์ไม่ใช่กิเลส แต่จิตนี้เป็นกิเลส จิตมีอวิชชาเป็นกิเลส ที่นี้จิตมี อวิชชาเป็นกิเลส มันแสดงผ่านขันธ์ ขันธ์ก็เลยเป็นกิเลสไป ฉะนั้น เป็นกิเลสไป คิดอะไร ใช้ปัญญาอะไร ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ก็ใช้ปัญญาไปใหญ่เลย ใช้ ปัญญา...คิดแบบวิทยาศาสตร์ไง จะฆ่ากิเลสไง จะฆ่ากิเลสก็จับคอกิเลสมาเชือดมันจะ ได้จบ ครูบาอาจารย์ท่านไม่ต้องสอนให้ไปทำศีล สมาธิ ปัญญา

ไฉนก็เหมือนกัน บอกว่าเวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็วิปัสสนาเลย เรา ใช้ปัญญาเลย...ปัญญากิเลส เพราะจิตมันไม่สงบ

แต่ครูบาอาจารย์ของเราให้พุทโธๆ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิให้จิตสงบเข้ามา จิต สงบ สงบได้เพราะอะไร สงบได้เพราะอวิชชามันสงบตัว ถ้าอวิชชาไม่สงบตัว เป็นสมาธิ ไม่ได้

พวกเราอยู่ที่นี่ ที่ทำสมาธิที่มันทุกข์มันยากกันอยู่ที่นี่ เหมือนเชื้อโรค เหมือนน้ำเสีย น้ำเสียตกเมื่อไหร่ก็เสียเมื่อนั้น ถ้าน้ำนี้รั่วไหลให้เป็นน้ำสะอาดก่อน จิตของเรามันเสีย เสียเพราะอะไร เพราะขันธ์ ๕ อวิชชากับจิตมันส่งพลังงานออกไป มันก็เลยเป็นกิเลสไปหมด

พุทโธๆ จนอวิชชามันสงบตัวลง สงบตัวลง เห็นใหม่ น้ำสะอาด พบน้ำสะอาด เราตักมาใช้สอยอะไรก็ได้ จิตสงบแล้ว เวลาจิตสงบแล้ว เวลารำพึงไป รำพึงไปกาย ไป เวทนา ไปจิต ไปธรรม รำพึงไปโดยอะไร ก็รำพึงโดยขันธ์นี้แหละ แต่เพราะจิตมันสงบ จิตมันสงบ จิตสงบมันคือสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน จิตสงบแล้ว เวลารำพึง ไป รำพึงไปด้วยขันธ์ ขันธ์ไม่ใช่กิเลส ขันธ์ไม่ใช่กิเลส

เราปุณฺณ เราก็มีขันธฺ เราก็มีความรู้สึกนึกคิดใช้ใหม่ พระอรหันต์ พระอรหันต์ก็มี
 ความรู้สึกนึกคิดเหมือนกัน ถ้าพระอรหันต์ไม่มีความรู้สึกนึกคิด พระอรหันต์คุยกับเราไม่
 รู้เรื่อง เราคุยกับพระอรหันต์ก็คุยกันไม่รู้เรื่อง แต่คุยกันโดยขันธฺ คุยโดยข้อมูลใด แต่ข้อมูล
 ของเรามีอวิชชาครอบงำ แต่ข้อมูลของพระอรหันต์ไม่มี ไม่มีเพราะอะไร เพราะอวิชชา
 มันดับ เพราะอวิชชามันดับไปแล้ว พออวิชชามันดับไปแล้ว ขันธฺยังมีอยู่ ขันธฺก็เลยเป็น
 ขันธฺสะอาดบริสุทธิ์ใจ **ภารา หเว ปญฺจกฺขนฺธา** ขันธฺที่สะอาด ความคิดที่สะอาด
 ความคิดที่ไม่มีอวิชชา ความคิดไม่เห็นแก่ตัว ความคิดไม่เอาเปรียบใคร ความคิด
 สะอาดบริสุทธิ์

แต่ความคิดเราไว้ใจไม่ได้ ความคิดเรา ความคิดเราไว้ใจไม่ได้เพราะจิตมันไม่
 สะอาด จิตมันไม่สะอาดก็จิตมีอวิชชา เวลาจิตมีอวิชชา เราถึงต้องพุทฺธฺ ใช้ปัญญา
 อบรมสมาธิให้มันสงบตัว

สมาธิคืออวิชชาสงบตัว มันถึงเป็นสมาธิได้ พอเป็นสมาธิแล้วต้องฝึกหัดใช้
 ปัญญา ต้องมาใช้ปัญญา ถ้าใช้ปัญญาไปแล้ว เวลามันเกิดภาวนามยปัญญาขึ้นมามัน
 ถึงเป็นความจริงใจ ถ้าเป็นความจริง

เราถึงว่า เออ! คำถามนี้เป็นวาสนาของคนถามจริงๆ นะ เป็นวาสนาจริงๆ เพราะ
 อะไร เพราะว่า “ไปรู้จักผู้ชายคนหนึ่ง แล้วคิดถึงเขาตลอดเวลา แล้วหนูก็รู้ว่ามันจะผิด
 แล้วหนูก็เลยมานั่งกรรมฐานอยู่ ๓-๔ วัน แล้วมีอยู่วันหนึ่ง จิตมันหายทุกข์เลย มีวันหนึ่ง
 รู้สึกจิตหนูหายทุกข์เลย แล้วคิดถึงเขาอีก เอามาตรวจสอบ มันก็ไม่ทุกข์อีก”

เออ! เราจะบอกว่า มันจะคิดถึงเขาโดยไม่ทุกข์ มันต้องมีปัญญาแยกแยะ

ที่นี้เขาบอกว่า “นั่งกรรมฐานด้วยความพึงชานอยู่หลายวัน แต่พอตื่นเข้ามาวัน
 หนึ่ง หนูก็พบว่าจิตเป็นปกติ ไม่คิดถึงเขาอีกเลย”

ใช้มันเหมือนล้มหลอนเนาะ คือมันไม่ได้เขียนมาว่า เอ้! นั่งสมาธิไปหลายๆ วัน
 มันไปคิดเหตุผลอย่างไรถึงได้คิดถึงผู้ชายคนนี้ที่ไม่สนใจเขาเลย ทีแรกไปเจอ แหม! ช็อค
 ผัวะเลย แต่พอมาคิดทีหลัง คิดแล้วมันก็ไม่สนใจเขาเลย...อืม! แปลก

ธรรมดานี้ละ ศาสนาพุทธมันต้องมีเหตุมีผล มีที่มาที่ไป ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุมีผล ใ้เหตุเวลาไปเห็นเขาแล้วชอบเขานี้มีเหตุ แต่เวลาวางเขาได้ ทำไมไม่เห็นมี ไม่เห็นมีเหตุเลย

“ภาวนาอยู่หลายวัน วันหนึ่งตื่นเช้าขึ้นมา จิตมันเป็นปกติเลย ไม่ทุกข์อีกเลย โดยคิดถึงเขาก็ไม่ทุกข์ ไม่ทุกข์ไม่อะไรเลย”

แต่ที่นี้ใ้มันผ่านไป เพียงแต่ชอบข้อหลัง ชอบข้อสุดท้าย บอกว่า “ถัดมา มาพิจารณาร่างกาย ร่างกายก็คุมไม่ได้ จิตใจก็กลับมาควบคุมไม่ได้อีก ยิ่งเสียใจ เศร้าใจ ร้องไห้ใหญ่เลย”

แต่ร้องไห้แบบนี้ร้องให้ดี ร้องให้เพราะอะไร ร้องให้เพราะมันฝันมาแล้วไง ร้องให้เพราะมันฝันจากสลับมาแล้ว แต่ถ้ามันสลับไปซะ ชีวิตเราจะทุกข์ยากไปขนาดไหน ก็ไม่รู้ เพราะเราทำไปแล้วมันจะผิดจะถูก มันต้องรับผิดชอบ

ชีวิตคนคนหนึ่งนะ ตัดสินใจผิด ทำให้ชีวิตเราผิดพลาดไปเลย ชีวิตเราเวลาจะตัดสินใจทำอะไร ถ้ามันทำผิดนะ มันจะผิดไปเรื่อยๆ แล้วจะแก้ยังไงใ้มันถูกละ

แต่ชีวิตหนึ่งนะ เวลาทำอะไร ตัดสินใจใ้มันถูกต้อง ทำอะไรใ้มันถูก ถ้ามันถูกแล้ว มีสิ่งใดเกิดขึ้น เราก็พูดได้ใช่ไหม เรามาปรึกษาใครได้ เพราะมันถูก ถ้าทำถูกแล้ว ถูกแล้ว มันจะทุกข์ มันก็มีของมัน เพราะว่ามันต้องมีอุปสรรคเรื่องแน่นอน แต่ถ้าถูกแล้ว เราพูดได้ เราแก้ไขได้

แต่ถ้าผิด เราไม่กล้าพูดใ้ใครฟังนะ ถ้าเราทำผิด เราต้องเก็บไว้ในใจ แล้วทุกข์ อยู่คนเดียวนะ ทุกข์แล้วทุกข์เล่า แต่ถ้าทำถูกก็ทุกข์ นึกว่าทำถูกแล้วไม่ทุกข์ ทำถูกก็ทุกข์

เพราะธรรมชาติ โลกนี้อนิจจัง พลัดพรากทั้งนั้น ไม่มีสมความปรารถนา ถึงจะถูกนี้แหละ ก็ยังทุกข์ แต่ความถูกต้องดีงาม เรามาปรึกษาหาหรือใครได้ มันเปิดเผยได้ไง มันอยู่บนโต๊ะได้ไง มันเข้ามาปรึกษาใครก็ได้

ฉะนั้น เวลาถ้ามันผิดมันถูก ความคิดโดยอารมณ์ชั่ววูบจะทำให้ชีวิตเราผิดพลาดไปเลย แต่ใ้ถ้ามันฝันมาแล้วก็จบ มันฝันมา มันดีมา เพียงแต่ฝันมาดีมา เขา

เรียกปัจจัยจัดตั้ง ตัวเองรู้เองไง ร่างกายก็ควบคุมไม่ได้ แต่นี่พอมาเห็น เห็นว่าแม้แต่จิตใจก็ควบคุมไม่ได้ ไม่ได้อีก

ไม่ได้หรอก คุมไม่ได้ แต่ศีล สมาธิ ปัญญา จะจับมาแล้วใคร่ครวญ แล้วชำระล้าง แล้วชำระแล้วคายออก แล้วตัวมันเอง พอมันชำระมันคายออก อกุปปธรรม ธรรมแท้ๆ

เวลาบอกว่า จิตสงบแล้วเป็นสัมมาสมาธิ เพราะกิเลสมันสงบตัวลง แต่มันไม่ชำระมันยังไม่ได้คาย มันก็ไม่ใช่ธรรมแท้ แต่พอจิตสงบแล้วเราพิจารณาของเรา วิปัสสนาของเรา แก่ไขของเรา เวลาชำระมันคาย สังโยชน์ขาด นี้ของแท้ ธรรมแท้ๆ ที่หลงตาบอดธรรมทั้งแท่ง ใจนี้เป็นธรรมทั้งแท่ง เอโก ธมฺโม เป็นเอก ไม่มีสอง ไม่มีของคู่ แต่มันอยู่ที่การกระทำ ถ้าทำอย่างนี้ขึ้นมาเป็นความจริงขึ้นมา มันจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นความจริงขึ้นมาแล้วมันจะเข้าใจเรื่องนี้ได้ ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ได้ สิ่งนี้เป็นความจริง

ฉะนั้น อันนี้เป็นแบบว่า เพราะเขาถามมา คำถามนี้เรากลับชม กลับชมว่า มีสติ มีปัญญาสามารถรักษาชีวิต สามารถรักษาจิตของเราไม่ไปสร้างเวรสร้างกรรม ไม่ไปทำความทุกข์ความยากให้กับตัวเองไง เวลาเกิดปัญหาขึ้นมาแล้วสามารถพาตัวเองพ้นจากวิกฤตินั้นมาได้ พอพาตัวเองพ้นจากวิกฤตินั้นมาได้ แล้วเวลาคำพูด เวลาถามมานี้มันชัดเจนหมด มันชัดเจน เห็นไหม ทุกข์เพราะไปเห็นผู้ชายคนหนึ่ง สุขเพราะละปล่อยวางผู้ชายคนนั้นได้ แล้วเห็นผลของการใช้สติปัญญาว่ากายก็ควบคุมไม่ได้ จิตก็ควบคุมไม่ได้ ธรรมะต่างหาก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมๆ สิ่งที่เราเข้าใจ เราพิจารณาของเราแล้ววางไว้ แล้วถ้าจิตมันชำระมันคาย มันเป็นอกุปปธรรม เป็นธรรมทั้งแท่ง พระพุทธเจ้ากราบตรงนี้ พระพุทธเจ้ากราบธรรม กราบสักธรรม กราบสักจะความจริงที่เราเรียกมันขึ้นมา แล้วสักจะความจริงนี้อยู่บนความรู้สึก อยู่บนหัวใจของคน

ถ้ามันเป็นความจริงแล้ว จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ใจดวงนี้มันเป็นความจริง ความจริงอันนี้ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มันเป็นสักจะเป็นความจริงกับใจดวงนั้น พอตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มันเป็นธรรมแท้แล้ว จากใจดวงหนึ่งจะสู่ใจดวง

หนึ่งใจ เพราะมันเป็นความจริงมันถึงมือองค์ความรู้ แล้วมันถึงจะบอกวิธีการที่จะทำให้กับผู้ที่ยังทำไม่เป็น ทำไม่เป็นมันมีดแปดด้าน แต่คนทำเป็นคอยบอกคอยชี้คอยแนะ เป็นที่ปรึกษา ศาสนทายาททำความจริงอันนี้ขึ้นมาได้ มันเป็นสัจจะความจริง

เราแสวงหาสิ่งนี้กัน เราที่มาวัดมาวา เราแสวงหาสิ่งนี้กัน แสวงหาหัวใจของเรา หัวใจที่มันทุกข์มันยาก แล้วถ้ามันมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา คือมรรค ศีล สมาธิ ปัญญา คือมรรค ๘ มรรค ๘ ซ้ำระลึangk่าจัดแล้วมันจะเป็นผลงานของเรา มันจะเป็นประโยชน์กับเรา

เหมือนกับผู้ถาม ผู้ถามของเขา เขาฝึกหัดของเขาเอง ดั้นด้นของเขาเอง แล้วเขาก็ได้ผลของเขาเอง เพราะได้ผลของเขาเอง เขาถึงเขียนมา “ขอถามหลวงพ่อกว่า เราไม่สามารถควบคุมความรู้สึกของจิตได้เลยหรือเจ้าคะ”

ควบคุมได้ด้วยสติ ควบคุมด้วยสติ เวลาเกิดปัญญาควบคุมดูแลรักษา มันควบคุมได้ แต่ควบคุมมันก็เป็นอนิจจัง แล้วพิจารณาไปแล้วมันเป็นไตรลักษณ์ เห็นไหม สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา นี่มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป แต่เวลาดับไปแล้วมันเหลือ เวลาปฏิบัติธรรมมันสำคัญตรงนี้ เวลามันทำลายหมดแล้วมันเหลืออะไร

เราไม่กล้าทำลายสิ่งใด ทำแล้วมันจะไม่มี แต่หัวใจเป็นนามธรรม ยิ่งทำ ยิ่งใส ยิ่งทำยิ่งสะอาด ยิ่งทำลาย ยิ่งทำลายยิ่งสะอาด ยิ่งทำลายยิ่งมีคุณค่า ยิ่งทำลายยิ่งเป็นทองทั้งแท่ง ยิ่งทำลายนะ ทองคำไม่กลัวไฟ ทองคำไม่กลัวการพิสูจน์ ทองคำไม่กลัวอะไรเลย ให้ทำมาเถอะ มันจะส่องแผ้วของมัน เวลาถึงที่สุดแล้วทำได้

แต่ตอนนี้เรายังฝึกหัดอยู่ มันก็เลยสังเวชใจ แต่ถึงที่สุดแล้ว พอไปเป็นโสดาบัน เป็นสกิทาคามี เป็นอนาคามี เป็นพระอรหันต์ นั้นนะของแท้ๆ ทั้งนั้นเลย ของแท้มีคุณภาพมากน้อยแค่ไหน ถึงที่สุดเป็นพระอรหันต์แล้วนะ จบเลย นั้นนะไม่คลาดเคลื่อน ธรรมะของพระพุทธเจ้าบอกอัฐานะ อัฐานะคือว่าเป็นไปไม่ได้ที่มันจะเปลี่ยนแปลง เป็นไปไม่ได้ที่มันจะมีทุกข์ เป็นไปไม่ได้ อัฐานะ ยกเว้นเลย อัฐานะเป็นความจริงเลย ถ้าเป็นความจริงอันนั้นมันก็พ้นไป

แต่เนื้ระหว่างก้าวเดิน จิตใจระหว่างก้าวเดินมันจะมีประสบการณ์อย่างนี้ ฉะนั้น
ที่เขาทำมานี้เราชมว่าพินจากสลบ ยังดี ไม่สลบไล่ไปกับเขา ถ้าไปเจอนะ เวลามันซอก
แล้วมันสลบไปเลย แล้วชีวิตจะปั่นป่วนไปเลย

แต่ถ้ามันพินมาได้ พินมา พินมาได้ พินมาสู่ธรรม พินมาสู่สัจธรรม พินมาสู่ความ
เป็นธรรมของเรา แล้วอาศัยสิ่งนี้ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกนะ เธอจงมี
ธรรมเป็นที่พึ่งเถิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย สัจจะความเป็นจริงเป็นที่พึ่ง เราทำความดี
งามเป็นที่พึ่ง นี่เราพินจากความสลบไล่กลับมา พินมาสู่ธรรม แล้วถ้าทำได้จริงนะ มันจะ
เป็นประโยชน์กับใจดวงนั้น เหววัง